

Biblioteksplan för Järfälla kommun 2014-2017

Biblioteksplan för Järfälla kommun

Förord

Järfälla kommun ska besluta om en ny biblioteksplan. Tidpunkten för detta är särskilt lämplig eftersom en ny bibliotekslag har börjat gälla från år 2014.

För att ta fram biblioteksplanen har vi arbetat i en redaktionsgrupp bestående av medarbetare från tre olika förvaltningar: barn- och ungdomsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Vi har studerat andra kommuners biblioteksplaner och vi har blickat ut i omvärldens biblioteksutveckling. Vi har skrivit, diskuterat, putsat, sorterat och prioriterat.

Vår ambition är att den nya planen ska tydliggöra hur kommunens bibliotek ska utvecklas. Det är vår strävan att planens innehåll ska vara mycket kärnfullt och kortfattat så att den blir lätt att använda och aktualisera med jämna mellanrum. På så vis ska biblioteksplanen bli ett verktyg som biblioteken kommer att kunna använda i det dagliga arbetet. Vi vill också att planen på ett visionärt sätt ska inspirera för framtiden.

Berättelsen – en grundpelare i samhället

Berättelsen är grunden för det mesta av mänsklig organiserad verksamhet. Lusten att, från en personlig utgångspunkt och i någon form, berätta eller uttrycka en historia för den som vill ta del är urgammal och grundläggande mänsklig. Berättelsen leder i sin tur ofta till kommunikation och dialog och är också basen för utbildning, bildning, demokrati, litteratur av alla de slag och alla former av gestaltning.

Utvecklingen av läsandet i samhället är en fråga som är synnerligen aktuell. Att läsa och att lätt kunna ta till sig både skönlitteratur och facklitteratur är oerhört väsentligt både för individen och för utvecklingen av det goda samhället. I denna tid när tillgången till ett nästan obegränsat informationsflöde formligen exploderar genom olika medier och olika tekniska lösningar ställs nya krav på hur vi förmedlar tillgången till läsandets hemligheter. Att lära sig att sortera och kombinera det moderna informationsflödet med läsoplevelser som berör mer än att bara flimra förbi är en utmaning som vi har att hantera. Teknikens utveckling är i sig inte ett hot mot läsutvecklingen, det är hur vi *använder* tekniken som avgör.

Behoven av berättelser och berikande möten med givande samtal kommer inte att minska vilka tekniska underverk vi än uppfinner. Därför måste vi värna, utveckla och bana väg för berättelsens och litteraturens kraft och skapa mötesplatser som är attraktiva och kreativa där människor i vardagen naturligt möts över gränser och kulturer. Människors vägar till att nå kunskap och bildning, och därmed till förmågan att vara aktiva medborgare i en demokrati, är olika. Det är därför viktigt att mötesplatserna bidrar till att luckra upp och öppna upp sociala strukturer för att ge alla rättvisa möjligheter att utveckla de olika intelligenserna.

Vi hoppas att denna plan kan bidra till att öka bibliotekens angelägenhetsgrad, professionella status och attraktivitet. Vi hoppas därmed att biblioteken kan bidra till att öka läslusten och skapa en förbättrad läsförståelse i samhället i allmänhet och bland barn och ungdomar i synnerhet.

Torbjörn Neiman
Kultur- och fritidsdirektör

Innehåll

Förord	2
Berättelsen – en grundpelare i samhället.....	2
Innehåll	3
Vision	4
Inledning	4
Nulägesbeskrivning.....	4
Folkbibliotek.....	4
Skolbibliotek.....	4
Järfälla kommun expanderar och utvecklas	5
Bostäder.....	5
Invånarantal.....	5
Barkarbystaden och nuvarande Barkarby centrum.....	5
Kommundelarna	5
Bibliotek i förändring - från boksamling till arena	5
Biblioteket i omvärlden.....	6
Prioriterade områden	6
Barn och unga	6
Utbildning och lärande	7
Mångfald	7
Digital delaktighet.....	7
Skolbibliotek.....	8
Kompetens och kontinuitet	8
Biblioteksplanen och framtida beställningar	9

Vision

Biblioteken ska skapa virtuella och fysiska rum där människor kan upptäcka och dela lärandets och berättelsens magi.

Biblioteken ska möjliggöra oväntade och gränsöverskridande upplevelser och möten.

Biblioteken ska vara en plats för medskapande och delaktighet i en humanistisk och demokratisk samhällsutveckling och ge möjlighet att ta del av det gemensamma kulturarvet.

Inledning

Bibliotekslagen slår fast att alla kommuner ska upprätta biblioteksplaner för samtlig verksamhet inom biblioteksområdet. Biblioteksplanen i Järfälla gäller för perioden 2014-2017. Den är ett strategiskt dokument som beskriver verksamheterna och dess framtida utmaningar utifrån ett antal prioriterade områden samt hur det ska bli möjligt att uppnå dessa.

I biblioteksplanen ska hänsyn tas till nationella styrdokument som bibliotekslag (2013:801), skollag (2010:1596), samt barnkonventionen, Unescos folk- och skolbiblioteksmanifest och övriga lokala planer. Biblioteksplanen ska ligga som grund för bibliotekens verksamhetsplaner. I dessa formuleras konkreta åtgärder, ansvarsfördelning, samt finansiering. Dessa följs upp och utvärderas årligen av respektive nämndorganisation.

- För folkbiblioteksverksamheten svarar Kultur- och fritidsnämnden
- För biblioteksverksamheten inom grundskolan svarar Barn- och ungdomsnämnden
- För biblioteksverksamheten inom gymnasieskolan svarar Utbildningsnämnden

Respektive nämnd svarar för att årliga åtaganden upprättas. Nämnderna svarar för löpande uppföljning genom verksamhetsberättelserna.

Nulägesbeskrivning

Folkbibliotek

Järfälla Bibliotek består av huvudbiblioteket i Jakobsbergs centrum och filialer i Barkarby centrum, Kallhälls centrum och Viksjö centrum. Det sammanlagda öppethållandet för folkbiblioteket är för närvarande 140 timmar per vecka, öppettiderna är fördelade mellan dag-, kvälls- och helgtider.

Järfälla Bibliotek samverkar med en rad aktörer, inom och utom kommunen, för att kunna nå målgrupper som annars har svårt att komma till biblioteken och för att nå ut med det läsfrämjande arbetet. Samverkanspartners är: personal inom äldreomsorgen, sköterskor inom BVC, pedagoger inom SFI och vuxenutbildningen, för- och grundskolor samt Jakobsbergs folkhögskola. Dessutom samverkar Järfälla bibliotek med en rad föreningar och studieförbund. Medarbetarna deltar också i länsövergripande nätverk.

Skolbibliotek

Huvudmannen är enligt skollagen ansvarig för att skapa goda förutsättningar för att kvalitativa skolbibliotek kan utformas samt främja likvärdigheten. Rektorn har ansvar för att skolbiblioteken utformas så att de uppfyller lagens krav.

Biblioteksverksamheten i gymnasiet utförs av Järfälla Bibliotek på direkt uppdrag av rektorerna på gymnasieskolorna. Avtal skrivs för två år i taget.

I dagsläget ser utformningen av skolbiblioteken i grundskolorna mycket olika ut från skola till skola. Vissa skolbibliotek är bemannade men i regel saknas utbildade bibliotekarier. Istället har lärare på olika sätt fått uppdraget att ansvara för verksamheten i skolbiblioteken, så kallade *lärarbibliotekarier*. Öppettiderna och mediebeståndet skiljer sig också åt.

Järfälla kommun expanderar och utvecklas

Bostäder

Järfälla ska de närmaste femton-tjugo åren bygga cirka 14 000 bostäder. Övervägande delen av dessa ska byggas i Barkarbystaden men förtätning kommer även att ske i övriga kommundelar, i synnerhet i Jakobsberg. Översiktsplanen pekar på att området Barkarbystaden-Jakobsberg ska utvecklas till en sammanhållen regional stadskärna.

Invånarantal

Till år 2030 beräknas invånarantalet i Järfälla öka till cirka 100 000 invånare, från 2013 års dryga 69 000. Att behålla den höga kvalitet och den tillgänglighet som biblioteksverksamheten har idag är därför något som måste garanteras även i framtiden.

Barkarbystaden och nuvarande Barkarby centrum

I den nybyggda Barkarbystaden ska kvalitativ biblioteksverksamhet erbjudas. Den första skolan i området är planerad att tas i bruk hösten 2015 och kommer att inrymma ett kombinerat folk- och skolbibliotek. Dessutom planeras något längre fram i tiden ett utbildningscentrum i området med naturvetenskaplig-teknisk inriktning. Behov finns av ett bibliotek i den verksamheten.

En ny stationsbyggnad för såväl pendel- som regionaltåg, en ny bro över E18 och en tunnelbanestation i ett nytt centrumläge innebär stora förändringar för nuvarande lokala centrum och dess biblioteksfilial. Ett vägval, med hänsyn till dessa förändringar, är att besluta var biblioteksverksamheten i Barkarby ska erbjudas.

Kommundelarna

Även om den volymmässigt största tillväxten kommer att ske i Jakobsberg-Barkarbystaden pekar Översiktsplanen på vikten av att även övriga kommundelar är levande och livskraftiga, inte minst gäller det att kunna erbjuda strategiskt placerade kulturaktiviteter i kommundelarna. I det sammanhanget spelar biblioteken, både för folkbildning och som kulturinstitution, en viktig roll. Det är viktigt att biblioteksservice erbjuds i alla kommundelar.

Bibliotek i förändring - från boksamling till arena

Från början var bibliotek liktydigt med ”boksamling”. Biblioteken erbjöd människor ett rikt utbud av olika böcker som de av ekonomiska eller utrymmesskäl inte kunde äga själva. Under 2000-talet har vi sett stora förändringar inom mediemarknaden. Billiga böcker säljs lättillgängligt i dagligvaruhandeln och på nätet. De stora uppslagsverken har ersatts av internet och de som läser e-böcker blir fler och fler. Trots det kommer basen i biblioteksverksamheten även fortsättningsvis att vara förmedling av medier.

Bibliotekens kulturella och pedagogiska uppdrag kommer att bli allt mer viktigt i en tid med växande utbud av upplevelser och informationsbrus. Dess funktion som fria mötesplatser för människor, tankar och samtal ökar i betydelse. Bibliotek är arenor för människors strävan att lära och utvecklas och därmed kunna vara delaktiga i samhället.

Folkbiblioteksverksamheten har ett brett och komplext innehåll. Den är till för alla oavsett ålder, genus, etnicitet och funktionsnedsättning. Detta ställer höga krav på planering och

förmåga att prioritera för att kunna tillgodose behov och förväntningar från alla målgrupper. Bra analys av det samlade biblioteksbehovet och klok strategi för det långsiktiga arbetet garanterar att biblioteket blir en angelägenhet för alla.

Biblioteket i omvärlden

All biblioteksverksamhet i Järfälla verkar lokalt men är en del av ett större sammanhang. För att fortsatt vara ett aktuellt och innovativt bibliotek behövs inspiration och lärdom från andra verksamheter och från aktuell forskning. Därför är ett aktivt deltagande i det regionala samarbetet viktigt, likaså att fortsätta med systematisk omvärldsbevakning.

Prioriterade områden

Denna biblioteksplan tar avstamp i olika prioriterade områden, som har arbetats fram av biblioteksmedarbetarna med hjälp av fokusgrupper och omvärldsbevakning. Följande områden har utkristalliserat sig som extra angelägna och kommer att vara i fokus för arbetet 2014-2017:

- **Barn och unga:** Undersökningar visar en bild av sjunkande läsförståelse hos barn och unga ¹. Folkbibliotekens uppgift är att främja läsintresse hos barn och unga vilket är en förutsättning för ökad läsförståelse.
- **Utbildning, lärande och bildning:** Det livslånga lärandet får allt större betydelse och det är många som söker sig till vuxenutbildning, högskolor och universitet. ² Enligt Unescos folkbiblioteksmanifest är en av bibliotekets huvuduppgifter att stödja såväl självstudier som formell utbildning på alla nivåer.
- **Mångfald:** Biblioteken är till för alla kommunmedborgare oavsett ålder, genus, etnicitet och funktionsnedsättning. Bibliotekslagen betonar att biblioteken har i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt personer med annat modersmål än svenska, nationella minoriteter samt personer med funktionsnedsättning.
- **Digital delaktighet:** Medierådets rapport *Svenskarna och Internet* visar att över 1 miljon svenskar inte använder Internet. ³ Parallellt med detta sker en snabb utveckling i samhället med tekniska innovationer och krav på människor att i allt större utsträckning hantera sina ärenden på Internet.
- **Skolbibliotek:** En kartläggning av skolbiblioteken i Järfällas grundskolor visar att kvaliteten på skolbiblioteken är mycket olika inom kommunen. För att främja likvärdigheten i Järfälla kommun blir utvecklingen av skolbiblioteken i samarbete med folkbiblioteket ett viktigt fokusområde.

Barn och unga

Att väcka läslust och intresse för berättelser hos barn och unga är en central roll för biblioteket. Enligt undersökningar läser pojkar i mindre utsträckning än vad flickor gör. Pojkars läsning skiljer sig ofta från flickors läsning och det är därför ett viktigt uppdrag för biblio-

¹ <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa>

² http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Utbildning-och-forskning/Befolkningens-utbildning/Befolkningens-studiedeltagande/9604/9611/

³ <http://www.soi2013.se/1-stabilitet/hur-manga-anvander-inte-internet/>

teket att erbjuda böcker och texter i olika former och format som inspirerar, stimulerar och utvecklar läslusten och läsförmågan hos alla barn och ungdomar, oavsett kön.

Biblioteket har en viktig roll i att stödja barn i deras egna kunskapssökande och erbjuder ett stort urval av tryckta medier såväl som digitala plattformar. Biblioteket bör ligga i framkant med den tekniska utvecklingen och erbjuda barn och unga service på ett flertal olika sätt för att möta allas skiftande behov samt möjlighet till att prova ny teknik.

Allt färre barn och unga besöker biblioteken på sin fritid. Det är av största vikt att biblioteken välkomnar barn och unga både på fysiska och virtuella mötesplatser och erbjuder ett aktuellt och angeläget utbud.

Utvecklingsinsatser:

- Stimulera till läslust både genom olika aktiviteter, samarbetsformer och genom bibliotekets utformning och utbud
- Möta barn och ungdomar på nya platser och genom nya kanaler

Utbildning, lärande och bildning

Dagens utbildningsmöjligheter och arbetsliv innebär att människor har både stora möjligheter och stora förväntningar på sig att vara mer flexibla. Det livslånga lärandet och vidareutbildning får allt större betydelse. Här kan biblioteket bidra till att motverka utanförskap samt språkliga och kunskapsmässiga klyftor. För studerande av alla slag kan biblioteken erbjuda en miljö och mötesplats för studier och lärande. Vi vill värna det traditionella folkbiblioteks-uppdraget som innefattar folkbildning och det livslånga lärandet.

Utvecklingsinsatser:

- Skapa en studieportal på bibliotekets webbplats
- Vara ett stöd för kommunens vuxenstuderande

Mångfald

Biblioteket är en plats för alla människor i samhället oavsett behov, önskemål, färdigheter och svårigheter. Järfälla bibliotek eftersträvar en verksamhet som motverkar segregation, isolering och utanförskap och har ett särskilt ansvar för att alla målgrupper ska kunna ta del av bibliotekets service och tjänster.

Utvecklingsinsatser:

- Erbjud ett utbud som är relevant, attraktivt och tillgängligt oavsett besökarens⁴ resurser eller bakgrund
- Med hjälp av nya kanaler utöka nätverket av samarbetspartners för att fler människor ska få kännedom om och tillgång till bibliotekets tjänster

Digital delaktighet

Allt mer av information, kunskap och samhällstjänster går idag enbart att nå via internet. Detta blir ett demokratiskt problem då många människor inte har tillgång till internet. I Sverige anses användningen av internet vara relativt spridd, ändå är det ungefär 1 miljon vuxna människor som inte använder internet alls eller gör det mycket sparsamt. Av dessa är 20 procent mellan 26 och 65 år, alltså i arbetsför ålder. Utredningar har undersökt i vilken omfattning svenskar känner sig delaktiga i det framväxande informationssamhället. Så många som 40 procent säger att de upplever bristande delaktighet i informationssamhället.⁵

---

⁴ Besökare innebär användare av både det fysiska och det digitala biblioteket.

⁵ <https://www.iis.se/docs/SOI2013.pdf>

Detta visar att biblioteket har en viktig roll att fylla, både som pedagogisk resurs och för att tillhandahålla nödvändig teknik.

Utvecklingsinsatser:

- Erbjudna hjälp och handledning med digitala tjänster och informationsteknik
- Erbjudna miljöer med ny teknik för att väcka nyfikenhet och ge alla, oavsett förutsättningar, möjlighet att ta del av utvecklingen

Skolbibliotek

Biblioteken i skolorna ska ses som en pedagogisk resurs och elevernas kunskapsutveckling och lärande ska stå i centrum för verksamheten. Skolbiblioteken spelar en viktig roll för att öka elevernas intresse för läsning och litteratur, vilket i sin tur främjar elevernas läsförståelse. Skolbibliotekens roll är också att bidra med material för utbildningen samt skapa förståelse för informationskunskap och källkritik.

Detta ställer krav på att lärare och skolbibliotekspersonal samverkar för att informationskunskap, mediekunskap och läsförståelse integreras i ämnesundervisningen. Det ställer också krav på att skolbiblioteken är bemannade med personal med rätt kompetens och hålls öppna i den utsträckning som krävs för att en pedagogisk verksamhet ska kunna bedrivas.

För att utveckla Järfällas skolbibliotek i enlighet med skollagen ska skolbiblioteksorganisationen och folkbiblioteket samarbeta i organiserad form. Folkbiblioteket får i uppdrag att samordna insatser i syfte att främja en kvalitetsutveckling av skolbiblioteken. Det kan gälla att driva utvecklingsprojekt, arbeta med nätverk och fortbildning av lärarbibliotekarier samt ha en tät kontakt med skolbibliotekarier i en stödjande funktion.

Utvecklingsmål:

- Skolbiblioteken ska vara en naturlig del av skolans verksamhet och en pedagogisk resurs i alla ämnen och för alla elever
- Skolbiblioteken ska bidra till att eleverna utvecklar språklig förmåga och ökad läsförståelse
- Skolbiblioteken ska bidra till att eleverna utvecklar förmågan att hantera information
- Skolbiblioteken ska bidra till att eleverna utvecklar förmågan att hantera digitala verktyg

Kompetens och kontinuitet

Folkbibliotekets mediebestånd ska vara aktuellt och varierat. Det ska motsvara besökarnas önskemål och behov. Tryckta böcker står fortfarande för den större delen av utlåningen men i takt med den tekniska utvecklingen blir utlåningen av böcker i andra format allt vanligare. Bibliotekets besökare förväntar sig att finna böcker i alla format på ett modernt bibliotek.

Medarbetarnas kunskaper, professionalism och bemötande av besökarna är en viktig framgångsfaktor för ett attraktivt bibliotek. Det är också viktigt att mångfalden hos medborgarna avspeglas i sammansättningen av personalgruppen.

Det är viktigt att säkerställa att verksamheten fortsätter hålla hög kvalitet och att den motsvarar medborgarnas förväntningar. Därför är det väsentligt att arbetsinsatser och metoder utvärderas systematiskt och kontinuerligt.

Det är även nödvändigt att biblioteket alltid har aktuell kunskap om förändringar i Järfälla och i regionen samt om utvecklingen inom verksamhetsområdet. En aktiv omvärldsbevakning kartlägger detta och ger organisationen beslutsunderlag för utveckling och förändring.

Utvecklingsinsatser:

- Bibliotekets mediepolicy ska uppdateras under perioden
- Biblioteket kommer att koncentrera kompetensutveckling och utbildningsinsatser inom de prioriterade områdena.
- Metoder för kontinuerlig utvärdering och omvärldsbevakning ska arbetas fram

Biblioteksplanen och framtida beställningar

Ett genomförande av biblioteksplanen kommer att medföra ett utökat uppdrag. Kommunens beställning av biblioteksverksamhet måste ta hänsyn till detta, innehålls- och resursmässigt.

Järfälla 2014-02-10

Redaktionsgrupp: Birgitta Vinnå, Bo Majling, Linnea Bjuhr, Sandra Backlund, Sarah Utas, Sune Stjärnlöf och Torbjörn Neiman